

Besættelsen er amatørhistorikernes slaraffenland

Mange, vidt forskellige aktører bidrager til udforskningen af besættelsestiden med nye vinkler og ofte læsværdigt stof, mener historikeren John T. Lauridsen. Han har dog også et par forbehold overfor amatørhistorikernes bidrag til historieskrivningen.

NIELS-BIRGER DAHENSEN | viden@ip.dk

En henseende accepterede historikeren John T. Lauridsen nye forhold, da han i 1990'erne slog ind på besættelsestidens som arbejdsområde. Indtil da havde han især beskæftiget sig med 1600'erne – altså Christian IV's og Frederik III's tidsalder.

»Det er et område, som faghistorikerne har nogenlunde for sig selv, selv om det ikke skal glemmes, at amatørhistorikere også om 1600-tallet et vist omfang udarbejder lokalhistoriske udgivelser og bidrag til årbøger,« siger John T. Lauridsen, der er forskningschef på Det kongelige Bibliotek.

Fagfolkene har derimod aldrig været alene om besættelsestidens. Lige siden 1945 har lægter, jurister, journalister, lærere, officerer med flere dyrket de skelsættende år fra 1940 til 1945 som serievis sidebeskæftigelse.

Det giver sig udtryk i indholdsrige hjemmesider, stríbrevs af forskellige debatorer samt en strøm af bøger.

»Amatørhistorikernes arbejder udfolder et hul og giver ofte nogle nye vinkler på tingene, hvor historikere endnu ikke har opdykket feltet. Selv køber jeg både fagbøger og amatørhistoriske udgivelser. De kan – afhængigt af det enkelte værk – have hver deres brugsværdi,« mener John T. Lauridsen.

Blandt amatørerne er også videnskabeligt uddannede folk af andre fag. F.eks. har overlægerne Jørgen Kjøel og Jørgen Kiehl, begge Holger Danske-veteraner, skrevet markante bøger om deres egen modstandsorganisation.

»Hos Jørgen Kiehl ser vi en bestræbelse på at gå til kilderne, men det er først og fremmest en tidligere modstandsmand, der fortæller, Jørgen Kjøel er aktivisten, der bl.a. håner alle former for passiv modstand. Det er læsværdigt – og de er vigtige stemmer,« mener John T. Lauridsen.

»Modstykket er Peter Birkefeldt, der med sine værker om Holger Danske er faghistorikeren, der går mere systematisk til stoffet og laver sig over det i den hensigt at komme med vægtige konklusioner om bl.a. gruppens rekruttering og aktionernes betydning.»

Et vindue til stemningen

En aktør som Niels Gystring tager afsæt i sit virke som samler.

»Han har f.eks. udgivet en bog om mærkatpropagandaen og formidler derudover i høj grad modstandsfolks fortællinger,« bemærker Lauridsen.

I det hele taget er erindringer en vægtdel af litteraturen.

»De er overvejende patriotiske i deres tilgang og ofte læsværdige. De har den værdi, at de giver læseren mulighed for at genopleve engagementet. Det kan man ikke genskabe,« pointerer han. »Jeg husker en nu afdød kollega, der var tidligere modstandsmand. Da jeg bad ham om hans mening om en artikel, jeg havde skrevet om »Tidhedskæmper-billeder«, var hans kommentar: »Du skriver meget rigtigt – men stemningen dengang kan du ikke gengive!«

Malurt i fængende bøger

Forskningsschefen kan i nogle tilfælde ønske sig en bedre faglig kvalitet. Hans skepsis er bl.a. rettet mod flere politifolk, der har udgivet amatørhistoriske bøger om bl.a. den tyske terror, bestemte schalburgfolk eller kriminel aktivitet under besættelsen.

»Det er bøger, der fænger. Men malurten er, at de kan tage luften ud af projekter på et mere kvalificeret fagligt niveau. Hvem vil f.eks. udgive en videnskabelig bog om Schalburgkorpsens chef, K.B. Martinussen, når en amators biografi om ham fortsat sælger?« spørger John T. Lauridsen.

Med museums som bagstopper

Nettet har voksende betydning. På det felt har en amatørhistoriker fået en anerkendelse af sit arbejds værdi.

Anders Straarup, pensioneret lærer, hævde sig for et par år siden til Frihedsmuseet for at drøfte, hvordan hans hjemmeside www.aim.dk om nedkudte allierede flybesætninger kan bevares for eftertiden, når han engang selv dør.

Ifølge overinspektør Henrik Lundbak, der er leder for Frihedsmuseet, viste det sig, at der ikke er andre institutioner, der påtager sig at bevare hjemmesiden.

»Ud fra en common sense-betragtning gik vi ind på at bevare Anders Straarups side i fremtiden, fordi det er synd, hvis disse oplysninger går tabt. Det er på ren ad hoc-basis, da vi iverken har systemer eller forpligtelser til at stå for hjemmeside-beraring.»

Ansløningen til Straarups henvendelse var, at et værdifuldt site om »Lost Bombers« (omkomne bombefly-besætninger), der var opbygget af en britisk flyhistoriker, forsvandt efter ophavsmandens død.

1940: Tyske tropper paraderer for deres øverstbefalende i Fælledparken en sommersøndag. Foto: Holger Danneberg/Privatfoto

ERINDRINGSREDAKTØREN

Nok er Niels Gystring amatør, men han er velkendt blandt de professionelle. Den 59-årige specialkonsulent i Skat er nævnt i forordene til en stribe historiske værker med tak for bistand. Hans evne til at fælle har grundlag i en stor samling af videmateriale og effekter fra besættelsestiden, som han har bygget op.

Niels Gystring. Privatfoto

Lige siden han var 13 år. En vigtig arbejdsmetode er interviews med aktører og efterkommere. I den forbindelse har han ofte fået udløst private opbevarende, samtidige dokumenter.

Siden 2006 har han været formand for Frihedsmuseets Venner. I den forbindelse har han redigeret foreningens årskræfter – altid erindringer fra modstandsfolk eller portrætter af dem. Han har selv skrevet flere bøger, bl.a. »Hvidsten-gruppen« fra 2008.

For tiden arbejder han på en bog om »Gruppe 44«, hvis hovedperson bliver modstandsmanden Ib Mogens Bech Christensen. Han blev som 25-årig grebet af en tysk patrulje blot to uger før befrielsen i 1945.

Niels Gystrings interesse for frihedskampen bunder i et engagement i forsvaret, og han har i en årrække været aktiv i Hjemmeværnet.

FLUTTIG FORMIDLER

En af de alsidige besættelsestids-aktører er forfatteren og foredragsholderen Dines Boga fra Dragør. Vigtig for den 71-årige Bogas profil er også den stilling, han blev pensioneret fra.

Dines Boga. Privatfoto

Han var IT-systemkonstruktør i Norda, og den eksperte har han brugt i opbygningen af sin omfattende hjemmeside www.lin-bog.dk. Dines Boga har holdt over 300 foredrag og byvandringer. Han har stort overblik over persongalleriet samt steder og bygninger, hvor tidslagene udspringer sig. Han gør sig ikke mindst umage for at finde ekstra oplysninger og betragtninger om allerede kendte forhold.

Han har skrevet tæt ved 500 artikler. I de seneste år har han bl.a. levert regelmæssigt til dagbladet BT.

Uopklarede kriminalsager er et andet fokuspunkt for Boga – især Dobbeltmordet på Peter Bangsvej i 1948.

»Gruppe 44«, hvis hovedperson bliver modstandsmanden Ib Mogens Bech Christensen. Han blev som 25-årig grebet af en tysk patrulje blot to uger før befrielsen i 1945. De var nøglefigurer i den polske efterretningstjenestes arbejde i Danmark.

KORTLÆGGER KORTFLYVERE

Anders Straarup tog tidligt tid til sig, da han arbejdede som lærer og skoleleder på Høvdal Skole ved Randers. Det har han stor gavn af nu, hvor han dyrker sin passion for besættelsestiden efter at være gået på pension.

Anders Straarup. Foto: Niels Nagaard Nielsen

Den 72-årige Straarup har opbygget hjemmesiden www.aim.dk, hvor han blandt andet har registreret tilgængelige oplysninger om de godt 3000 allierede flyvere, der blev skudt ned over Danmark eller danske farvande. 1030 af dem er begravet i Danmark, og deres grave kan findes via hjemmesiden, der også har mange besøg fra udlandet.

Blandt resultaterne af Anders Straarups arbejde er en mindebet med Grøn Høi ved Kanup over en flybesætning, der styrtede ned der. Blandt de ca. 250 gæster ved afslutningen i maj 2013 var slægtninge fra England og Skotland, der indtil dette tidspunkt ikke havde haft forbindelse med deres familiemedlems skæbne.

PÅ SPORET AF DE SLAGNE

Under og efter en rejse til det gamle østfrontområde i Rusland i 2014 viste Lars Larsens spidskompetence som slagmarkedeaktivist sig. Han købte et intakt, såkaldt »Thun-dæteq« af en russisk kontaktperson – et ovlit identifikationskort af zink, som alle frontsoldater har på sig.

Lars Larsen. Privatfoto

Det forvred skilt havde tilhørt en Frikorps Danmark-soldat. Via tyske tabellister fandt Lars Larsen ud af, at øjermændene, den 20-årige Laurits Jensen, var faldet i 1942.

Deretter fandt han via kirkebøgerne på nettet og en sølsmappe ud af, at den faldne stammede fra Vendsyssel, og han fandt frem til en endnu levende søster på 87 år, der udløvede et foto.

Lars Larsen er aktiv på forskellige Facebook-fora, hvor han fremlægger en række kristidskæbner ved Frikorps og Wilfer-SS. Ud over Frikorps Danmark forsker Lars Larsen i de danske frivillige i den franske Fremmedlegion.

Han er 35 år, bor i Randers og arbejder til daglig som muvservent.

SPORSMÅL TIL ET FAMILIEFOTO

Et dobbeltfoto af to afviede mænd blev for Thomas Hilleberg afsat til en udforskning af familiens fortid. Det stod på tv'et hos et ældre ægtepar i familien, og som ca. 10-årige fik Thomas at vide, Thomas Hilleberg.

Thomas Hilleberg. Privatfoto

at de var døde, og at de havde været med i Holger Danske. Det lå i luften, at han ikke skulle spørge mere.

Det gjorde han så alligevel. Den 45-årige mand fra Solned Strand har i mere end 10 år udforsket baggrunden og Holger Danskes historie generelt.

Fre af Hillebergs mors morbrødre var modstandsfolk, bl.a. Tage Andersen, der omkring under et likvideringsforsøg i 1945. Desuden blev Emil Gordon Nielsen, en søner til de fire modstandsbrødre, myrdet af Gestapo. Det var de to mænd på tv-apparatet.

Thomas Hilleberg har oprettet debat-siden »Holger Danske Modstandsgruppen« på Facebook. Hans venlige, sagligt argumenterende stil står i kontrast til den påståelige og skingre tone, som mange debatter ofte udtaler i. I 2015 voksede siden fra 200 til 950 medlemmer.

Thomas Hilleberg lægger en bred vifte af historier ud. F.eks. har han netop lavet et længere interview med den 96-årige veteran Jørgen Kiehl.

Desuden er Hilleberg med i initiativgruppen bag modstands-museet Stjerne-Radio i Istedgade i København. Han var tidligere i en årrække ansat i berne- og ungdomsforvaltningen i Solrad Kommune og arbejder nu som researcher.